

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Ad Vnum Corpus Redactus

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ
Theologiæ Professoris Tomus II

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

§. 2. Notius modus explica[n]di comprehensione[m].

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

iecto, asseritque Deum esse incomprehensibilem respectu creaturæ, quia hæc non potest expressè cognoscere actû Dei, quo cognoscit omnia creata, aliàs cognosceret expressè omnia obiecta talis actû ex vi talis cognitionis, & consequenter ipsam cognitionem, & eadem cognitio esset cognitio expressa sui ipsius, quod fieri nequit. Difficilis est hæc sententia, gratis enim supponere videtur repugnare cognitionem aliquam esset reflexivam supra se ipsam, & per seipsam expressè cognosci, quod fieri posse censeo.

4 Communis Thomistarum opinio, quam tenent ex nostris Arrub. 1. p. tom. 1. disp. 23. Ruiz. disp. 6. de scientia sect. 3. Herice disp. 4. cap. 4. Arriag. disp. 6. sect. 9. subsect. 2. asserit non sufficere ad comprehensionem cognitionem omnium, quæ sunt in obiecto formaliter, & virtualiter, seu eminenter, sed requiri, ut cognitio horum oriatur à principio tam perfectè cognoscituum, quam sit obiectum cognoscendum, quod August. explicuit in illis verbis; cuius *finis circumspici possunt*, iuxta explicationem D. Thomæ 1. p. q. 12. art. 7. ubi sic scripsit: *Tunc enim finis alicuius circumspiciuntur quando ad finem in modo cognoscendi rem illam perveniuntur*. Expendo illa verba in modo cognoscendi quibus significat Angelicus Doctor finem debere circumspici non solum extensivè, sed etiam intensivè, hoc est, omni perfectione substantiali quam habet in ratione cognoscibilis, ita ut cognitio quoad modum attingat perfectionem obiecti. Alia plurima testimonia adducuntur pro hac comprehensionis acceptione, quæ videri possunt apud auctores citatos præcipuè apud nostrum eruditissimum Ruiz.

5 Huius comprehensionis modi solidam rationem innuit S. Thomas loco supra citato. Quodlibet obiectum eo ipso, quod est ens, est intelligibile, & secundum perfectiorem rationem entitatis perfectiorem habet intelligibilitatem, nam intelligibilitas ab ente formaliter non distinguitur: ex quo provenit, ut obiectum infinite perfectum intelligibilitatem habeat infinite perfectam intrinsecè sumptâ perfectione intelligibilitatis, non extrinsecè à cognoscente infinite perfectò, quod potest illud cognoscere per cognitionem infinitam, hac enim ratione omnia obiecta infinitam intelligibilitatem habent, illa verò tantum obiectum in se infinitum, ut Deus qui sicut infinitus in se est, ita illius intelligibilitas eadè infinitate gaudet. Comprehensio autem debet esse, quæ adæquet omnem intelligibilitatem obiecti, & illam exhauriat, hoc est, quæ non solum illud cognoscat quoad extensionem quantum potest, sed etiam in modo, ita ut cognitio adæquet cognoscibilitatem intrinsecam obiecti. Sumitur hæc perfectio ex principio intellectivo, quia ex hoc immediatè crescit perfectio intellectiois. Vnde quotiescunque virtus cognoscitiva fuerit perfectior, vel æquè perfecta cum obiecti cognoscibilitate, etiam poterit adæquare talem cognoscibilitatem, ex quo fit omnem entitatem cognoscitivam perfectiorem, vel æquè perfectam cum alia posse illam comprehendere.

6 Dixi principium cognoscitivum debere esse æquè perfectum cum obiecto cognoscibili, ut adæquet totam cognoscibilitatem obiecti. Difficile est modò taxare perfectionem cognitionis comprehensivæ, quam debet habere à principio comprehendente respectu obiecti comprehensibilitatis. Resp. cum P. Arrub. disp. citatâ n. 13. & 14. perfectionem cognitionis comprehensivæ debere esse tantâ, quantam exposcit obiectum cognoscibile; obiectum autè exposcit cognitionem summè perfectam, quam ipsum potest specificare, vel immediatè, & per se, vel mediâ specie, & ad quam, ut obiectum potest movere. Ex quo fit comprehensionem Dei debere esse infinitam, quia Deus ipse, qui est obiectum cognoscibile ex se habet coniungi per identitatem cum cognitione infinita, ac proinde summam connexionem intrinsecam habet cum cognitione infinita: quia vi suæ perfectionis habet, & debere esse obiectum cognitionis infinitæ, & debere esse cognoscens infinitum, & debere esse cognitionem infinitam sui ipsius, & hac ratione dicitur infinite cognoscibile; reliqua verò obiecta creata ex se non habent connexionem cum cognitione infinita, neque possunt illam specificare, neque ad illam movere, ac proinde non dicuntur habere infinitâ cognoscibilitatem intrinsecam, licet illam extrinsecam habeant, quia possunt infinita cognitione attingi. Ex eodem capite habet substantia creata non exigere ad sui comprehensionem cognitionem, quæ sit substantia, sed posse

cognitione accidenti comprehendere, quia substantia creata non valet, neque per se, neque mediâ specie impressâ specificare cognitionem substantiam, neque ad illam movere, neque aliam connexionem intrinsecam habet cum tali cognitione. Neque refert omnem entitatem creatam dependere à cognitione Dei, & hanc esse substantiam; quia infinitas, & ratio substantiæ in cognitione divina non sumuntur ab obiecto creato, sed tantum à cognoscente, quod per se est determinatū ad cognoscendum omne obiectum cognitione secundum identitatem, & consequenter cognitione substantiali, & infinita. Neque creatura habet immediatam connexionem cum cognitione Dei, sed tantum mediatam cum omnipotentia, & quia hæc non potest operari nisi liberè, & est necessariò coniuncta cum voluntate, & cognitione obiecti, quod producit, fit obiectum productum, seu producendum habere connexionem cum cognitione divina non immediatam, & ratione sui, sed mediatam, & ratione omnipotentis.

Hinc infero Deum se ipsum comprehendere, quia habet perfectissimam cognitionem, cum qua ipse Deus ut obiectum connexionem intrinsecam habet. Infero similiter nullam creaturam posse neque divinitus Deum comprehendere, quia nulla potest habere cognitionem perfectissimam, cum qua Deus, ut obiectum habet connexionem, quia hæc est identificata cum ipso obiecto, & solus Dei propria. Rursus infero omnia obiecta comprehendere à Deo, quia Deus habet cognitionem illorum, & omnium, quæ pertinent ad illa longè perfectiorem illa, ad quam possunt obiecta movere, & cum qua possunt habere connexionem. Infero ultimò, casu, quo aliquis beatus videret omnia, quæ sunt in Deo formaliter, & virtualiter, & omnes creaturas posibles, imò & existentes, adhuc non comprehensurum Deum, quia visio illa esset finita & creata, quod docent omnes auctores citati pro hac sententia, præcipuè P. Ruizius cum Durand. in 1. dist. 3. quæst. 1. art. 2. n. r. Ochamo in 4. quæst. 13. art. 1. in 3. Gorf. quod lib. 6. quæst. 3. apud Capr. in 4. dist. 49. quæst. 6. art. 2. Aur. quod lib. 20. art. 1. circa Ioannem Bassoli in 3. dist. in 14. q. 2. art. 5. ad motuæ, Gabr. in 3. dist. 14. q. unica art. 3. dub. 2. Marlin 4. dist. 49. quæst. 15.

§. II.

Novus modus explicandi comprehensionem.

Subtilem alium comprehensionis modum proponam, ut de illo alij iudicium ferant. Posset dici comprehensio illa cognitio, quæ attingit omnia, quæ sunt formaliter, & eminenter in obiecto, eo modo, quo sunt in obiecto, ita ut si obiectum talis sit naturæ, ut absque vlla mutatione physica, & eodem intrinsecè invariato permanente possit habere actum aliquem, exempli gratiâ, intellectus, vel voluntatis, & illum non habere, ita cognitio talis sit naturæ, ut sine vlla variatione intrinsecâ possit esse cognitio talis actus, casu, quo sit in obiecto, & non exercere munus cognitionis talis actus, si hic in obiecto non reperitur. Rem clarè explicabit exemplum. Deus talis est naturæ, ut idemmet intrinsecè invariatus possit velle hoc obiectum, & illud non velle, cognoscere hanc entitatem scientiæ visionis, & illam non cognoscere, quod fieret si illam non produxisset absque vlla mutatione physica Dei, quæ nunc sit, vel tunc esset. Eadem ratione comprehensio Dei talis debet esse naturæ, ut eadem intrinsecè invariata sit cognitio actus voluntatis divini, casu, quo sit in Deo, & non exerceat munus cognitionis circa talem actum, casu quo talis actus in Deo non reperitur. Neque hic modus explicandi comprehensionem delicturus est auctoritate Patrum; omnia enim testimonia, quibus probant Thomistæ principium cognoscitivum debere esse æquè perfectum cum obiecto cognoscibili, illum non leviter innuunt. Est enim perillustre testimonium D. Gregorij 18. moral. cap. 29. aliis 37. pro hoc comprehensionis modo, ubi rationem hanc reddit incomprehensibilitatis Dei respectu nostri: *Neque tamen videmus, sicut videt se ipse, longè quippe specialiter videt Creator se, quam videat creatura, nam quantum ad immensitatem. Dei nobis modus figuræ contemplationis, quia eo ipso pendere circumscribitur, quod creatura sumus. Asserit Gregor. nos non comprehendere Deum, quia illum non videmus sicuti ipse seipsum videt, Deus autem videt se visione quadam, quæ sine sui mutatione plura*

plura pauciorave obiecta ad Deum spectantia pertingit, v.g. decreta Dei, quæ de facto sunt, quæ si non essent, eadem visio physicè permaneret sine visionis exercitio circa talia decreta; creatura autem si ex vi alicuius visionis cognoscitur aliquod decretum diuinum, visio talis erit naturæ ut semper sit visio talis decreti, & implicat ipsam existere sine exercitio visionis circa illud, neque eademmet potuit antecedenter esse visio aliud decreti, quod Deus antecederet habere potuit, & propter hanc rationem ait Gregorius aliter Creatorem videri à se ipso, quàm à creatura, quod ipse explicuit per illa verba: *Nam quantum ad immensitatem Dei nobis modus figuræ contemplationis, quia eo ipso pendere circumscribimur, quod creatura sumus.* Ac si diceret, quantum ad infinitatē ratione cuius mensurari nequeunt arcana diuina, neque ipse Deus, nobis modus contemplationis figuræ, quia modum habet nostra contemplatio, seu cognitio, quem nequit excedere, ideo enim ipso quod pendere creaturæ circumscribimur, ita cognoscimus, ut ex vi cuiusvis visionis fixum sit obiectum, ita vt neque illud, quod semel per illam cognoscitur, non potuerit totum antecedenter non cognosci, neque quidquam aliud ultra illud quod de facto attingitur antecedenter ex vi eiusdem valeat attingi.

Ad eandem mentem facit testimonium D. Thomæ q. 8. de visione art. 2. in corp. ubi hæc habet: *Alia vis cognoscitiva dicitur comprehendere suum cognitum, & in quantum cognitum perfectè substat cognitioni eius: Tunc autem à comprehensione deficit, quando cognitum cognitionem excedit: & paulò post: quando id, quod intelligitur habet modum intelligendi perfectiorem, quàm sit modus, quo intellectus intelligit.* Quando verò id quod intelligitur sine mutatione physica potest velle, & non velle, amare & non amare, & diuersas denominationes actuum vitalium sortiri, & modus, quo intelligitur non potest similes denominationes sine physica mutatione sortiri, perfectiorem essendi modum habebit obiectum intelligibile quàm modus, quo intelligitur, & iuxta D. Thomam talis intellectus à ratione comprehensionis deficiet. Vnde ad secundum dicit obiectum comprehendere: *Quando scilicet visio habet modum totalem, hoc est, quando est apta attingere totum Deum, & omnes formalitates ipsius, & ita est tota visio Dei, vt in quocunque casu, & sub quacunque suppositione totum Deum, & omnes illius formalitates, perfectiones, & denominationes attingat.*

Fulcitur hic comprehensionis modus ratione desumpta à comprehensione locali, ex qua translatio sumitur ad mentalem. Eo ipso quod quis manu comprehendat corpus aliquod quantum, omnia accidentia, quæ illi denuo contingunt absque noua alia quantitate, & locali extensione ex vi eiusdem comprehensionis manu comprehensa manent; ergo eo ipso quod quis intellectu comprehendat obiectum aliquod non corporaliter, sed entitativè, quæcunque illi contingant absque diuersitate physica entitatis ex vi eiusdem comprehensionis debent permanere comprehensione. Cum ergo Deo possint contingere diuersa decreta sine noua entitate, necessum est vt cognitio comprehensionis talis sit naturæ vt ex vi eiusdem quæcunque decreta Deo adueniant, vel in alia hypothesi adueniant, maneant comprehensa.

In hoc comprehensionis modo facilè est explicare, quomodo Deus se ipsum comprehendat, cum se cognoscat cognitione quadam, quæ modò tendit in Deum, & in omnes formalitates, & omnia decreta, quæ modò habet, eademque inuariata tenderet in alia decreta, quæ Deus potuit habere ab æternitate, & de facto non habet, eademque permaneret, etiam si hæc decreta non essent in Deo, neque circa illa visionis munus exerceret. Neque ex hoc capite creatura aliqua incomprehensibilis esse potest, quia cum nulla sit, quæ possit nouas denominationes sortiri sine noua alia entitate, neque intrinsecè inuariata velle, & non velle, hos, vel illos actus exercere, nulla est, quæ exigat ad sui comprehensionem cognitionem aliquam, ex vi cuius intrinsecè inuariata possint diuersæ formalitates cognosci, & non cognosci, & debeant cognosci ex suppositione, quod existant, & non cognosci, casu, quo tales formalitates non existant in obiecto, sicut enim noua denominatio subiecti creati aduenit per productionem nouæ entitatis, sic noua illius cognitio per nouam aliam productionem entitatis tendentis in nouam formalitatem sufficit ad illius comprehensionem. Hæc passim de com-

prehensione dixi, quia etsi ab Animastico non sit aliena illius tractatio, magis ad Theologum attinet, quapropter de sententiis suprà dictis iudicium non fero, sed Theologis ferendum relinquo.

CONTROVERSIA VII.

De veritate & falsitate formali actuum intellectus.

VERITAS est duplex: transcendentalis & formalis: de veritate transcendentali dicam in Metaph. Controuers. 3. nunc de veritate formali, & de falsitate, quæ huic opponitur disputationem instituo.

PUNCTUM PRIMUM.

An veritas & falsitas distinguantur ab actu intellectus.

§. I.

Refelluntur aliqua sententia.

Est prima opinio veritatem, & falsitatem esse relationem rationis, pro qua refertur P. Valquez i.p. disp. 26. cap. 2. qui si attentè legatur in hac, & aliis similibus questionibus, in quibus rerum essentias constituit in ente rationis nihil aliud intendit, quàm asserere rerum essentias concipi à nobis, vt ens rationis per fictionem, quæ apprehendimus veram relationem inter extrema realiter absoluta, realiter tamen esse verum consistere in denominatione extrinseca, seu in fundamento proximo, quo intellectus ens rationis confingit. Hoc in re verum est, modus tamen loquendi mihi non placet, quia aliud est id instar cuius rei essentia cognoscitur, aliud essentia, quæ instar alterius cognoscitur; & cum inquirimus quid sit res, v.g. quid sit veritas non querimus, instar cuius veritas cognoscatur, sed quid veritas ipsa in se sit.

Hæc de mente P. Valquez: verum tamen non pauci tanti Magistri verba, vt sonant, interpretantes, defendunt, veritatem, & falsitatem consistere in relatione quadam rationis inter propositionem seu iudicium, & obiectum: contra quos in hunc modum argumentor. Antequam sit hæc relatio rationis in qua consistere dicitur veritas, seu falsitas iudicij, iudicium constituitur verum vel falsum: ergo veritas, vel falsitas non potest consistere in hac relatione: antecedens probo: antequam exurgat hæc relatio, in qua consistit veritas, debet habere fundamentum diuersum ab illo, quod haberet relatio, in qua cõsisteret falsitas, exempli gratia dico ego, *Petrus currit*, antequam hoc iudicium fundet relationem rationis, quæ formaliter constituitur verum, debet esse aliquod fundamentum distinctum ab illo quod esset, si loco relationis, quo actus constituitur verus, insurgeret relatio, quæ constituitur falsus; ad hoc enim vt detur relatio, quæ actus constituitur verus, debet supponi obiectum eo modo quo affirmatur per actum; & ad hoc vt detur relatio, quæ constituitur falsus, debet supponi obiectum aliter, ac per iudicium repræsentatur: sed in hoc diuerso modo, quo supponitur obiectum, consistit veritas, vel falsitas: ergo antequam sit relatio formaliter iudicium cõstituitur verum vel falsum. Minorem probo: eo ipso quod obiectum se habeat eodem, vel diuerso modo, quo repræsentatur per actum, intelligitur iudicium conforme, vel disconforme cum obiecto; ex eo enim quod res sit, vel non sit, sumitur veritas, vel falsitas, eo enim ipso præcisè, quod quis dicat rem aliter ac est, dicit falsum; & eo ipso quod quis dicat rem sicuti est, dicit verum.

Secundò iudicium, quo Deus iudicat ipsum esse Deum, ab æterno est verum, etiam si nullus sit intellectus, qui fingat ens rationis: idem dico de iudicio quo ego iudico Deum existere, quod tantum fertur in Dei existentiam, &

non